

Као што је *политички идентитет ЕУ* – у ситуацији у којој се ЕУ препознавала и развијала као, у најоптималнијем случају, маргинални продужетак, а чешће као дослован инструмент и објект политике САД и НАТО-а – био осуђен на сопствену „немогућност“, *„европски“ демократски принципи* дочекали су сличан облик усуда. Унутрашња веза између судбине „европског идентитета“ и „европске демократије“ почива у чињеници да ма којег облика идентитета нема без *самосвојности* – која даље имплицира свест о слободи, *аутономност* и *независност* у теорији и пракси – баш као што, са друге стране, нема демократије тамо где се губи свака веза са њеним појмом, тј. „*владавином народа*“.

Зашто је, дакле, истина да демократија данас, у том, најважнијем погледу, представља *догађај који се није десио*, један уствари *par excellence* измишљени догађај?

Зашто је реч о појму који је толико рабљен и злоупотребљен да пречесто изазива негативне асоцијације, док нам је, с друге стране, изузетно *неопходан*, можда чак и више него пре?

Теза је следећа: од свих, и најразличитијих, *теоријских злочина* већинске „западне интелигенције“ у протекле две деценије изједначавање појма демократије са *западном либералном демократијом*

један је од тежих и можда најозбиљнијих. Либерализам *није*

демократија, и то признају чак и они од поштенијих либералних теоретичара, који су, додуше, у претходном периоду неуморно радили на натезању сличности међу њима.

[\[1\]](#)

Овај редукционизам, међутим, у САД, а онда и у ЕУ, теоријски, а разуме се у циљу практичне примене, био је апсолутно нужан са становишта интереса западних политичких олигархија, јер је обезбедио ефектне политичке и медијске манипулације. Јер, када се појам демократије сведе на, у најбољем случају, тек један њен облик, а заправо специфични конструкт „западне либералне демократије“ одједном је *све постало могуће*

– и

Пише: Богдана Кољевић
понедељак, 18 јул 2011 15:41

дозвољено

. Тако је демократија успешно претворена у
процедуру

. Можемо, дакле, да причамо о „демократским изборима“, „демократским правима“ и „демократском дефициту“ – и у случају ЕУ – али не смемо, вероватно, ни да помислимо да је демократија нешто структурно
другачије од процедуре,
и да има некакву
суштину

. И да не буде дилеме – то свакако не значи да анализе посвећене недемократичном уређењу ЕУ нису релевантне, то само значи да оне представљају

sine qua non,

неужан али не и довољан услов за разумевање појма демократије. У том погледу, чињеница, рецимо, да се

представници ЕУ,

сем у случају ЕП, не бирају непосредно, тј. да се они на функције
постављају,

уопште није безначајна, јер сведочи о томе да у случају

репрезентативне демократије ЕУ

уопште није јасно – како с правом тврде еврореалисти и евроскептици –

кога представници ЕУ репрезентују

. Али проблем је, ипак, дубљи и сложенији, иако на њега посредно указују и ови

„процедурални недостатци“, јер упућују на озбиљну
кризу легитимитета

.

Проблем је што је, у неком тренутку, чак након пада Берлинског зида и у ери „златног тријумфа неолиберализма“, постало јасно да се за ефективно вођење империјалне политике „оцрњени социјализам“ ипак мора заменити „још нечим“ – и за ту улогу, нимало наивно,

и

забран је појам демократије

. И овом узурпацијом се, заиста, постигло много: не само да је било убедљивије рећи да се „

извози демократија“

[\[2\]](#)

, него нпр. да се

„извози либерализам“

,и да се воде, што је разуме се

contradiccio in adjecto

,

„демократски ратови“

(опет, то звучи „боље“ од рецимо,

„либералних ратова“

), него је произвољном поделом на

„демократске режиме“

и

„недемократске режиме“

наметнута опозиција између

„демократије“

и „

тоталитаризма“

као фундаментална.

[\[3\]](#)

У том створеном црно-белом свету, заснованом на бинарним опозицијама, било је онда лако рећи:

све што није (западна либерална) демократија - то је тоталитаризам.

Европска интелектуална и политичка „елита“ са краја XX и почетка XXI века махом је преузела ову матрицу од америчких либерала и на тај начин на себе преузела бремене пресецања сопствених најбољих традиција. [\[4\]](#) Упоредо је нашироко прихваћено фалсификовање тј. невероватна и „немогућа“ идентификација појмова

„лево“

и

„либерално“

, као да је то

једно те исто,

и оно „добро“, чему је супротстављено оно

„национално“

, разуме се оно „ружно“ и „зло“. Овај историјски, теоријски и политички злочин елите ЕУ

прихватиле су и промовисале, због чега су „левица“ – али и

демократија

у Европи постали

празни појмови

. Борба

против тоталитаризма

и борба

против тероризма

показали су се као суштина „либералне демократије“, која нема ничег заједничког са пореклом изворним смислом

demos

-а.

Један пример који илуструје да се ствари у овом правцу, када је реч о интелектуалној елити ЕУ, још увек нису много помериле, јесте однос према рату Европе и Запада против Либије. Реч је о преписци између Алана Бадјуа и Жан-Лук Нансија, односно, о

Пише: Богдана Кољевић
понедељак, 18 јул 2011 15:41

Нансијевом чланку [5] у којем се тврди да управо „побуњеници“ симболизују „борце за слободу“, те је зато „западни интервенционизам“ још једном добродошао. У одговору на ово мејнстрим мишљење, Бадју је указујући на битне разлике између Туниса и Египта са једне, и Либије са друге стране, Нансију је поставио и следеће питање: „Да ли верујете, да ли можете да верујете, да они представљају „цивилизацију“, да њихове (западне) војске могу бити војске правде? Питам се чему вреди филозофија ако она није непосредно радикална критика ове врсте нерелевантног мишљења...“

[6]

Уместо закључка

У светлу поменутих „европских“ неуспеха – необразовања *европског политичког идентитета* и *недогађања демократије* –

као и низа других политичких и економских проблема који садашњост и будућност ЕУ чине изузетно дискутабилном, потребно је поменути и нешто сасвим другачије, условно названо „стварносно догађање Европе“. Зато би, поред осталог, било добро да се никако не пристаје на

изједначавање појма ЕУ

и

појма Европе

– и то не само стога што прво, сем „замисљеног“ а не оствареног пројекта, махом упућује на „бриселску класу“ тј. машинерију бриселске бирократије, или „поједине“ и „слабе“ политичке личности попут Ештон или Ромпеја, него из много суштаственијег разлога, а то је историјска, политичка, духовна и културна традиција коју баштини

појам Европе

. Ту традицију, са друге стране, не баштини

појам Европске уније

, који делује у специфичном деконтекстуализованом вакуму, стерилном и безсадржајном „безваздушном простору“ у којем се – супротно старој изреци

ex nihilo nihil fit

–

веровало да се из „ничег“ може направити „нешто“.

Зато нимало није чудно – а верујем да је економска криза само убрзала тај процес – да се данас рађа једна нова Европа. У савременој Европи не само да се – уз пратећи раст еврореализама и евроскептицизма – убрзано појачава улога држава у односу на Брисел, него се појављује и једна нова јавност и другачије „грађанство“. О томе да је реч о сасвим новим појавама, за које се ипак не може рећи да, рецимо, у случају Немачке „личне на Немачку тридесетих“, сведочи чак и Хабермас [7] који, упркос својој „забринутости“ и чињеници да се овакав развој догађаја коси са његовим либерализмом, препознаје да се ради о новим облицима Европе који израњају на пропасти мултикултурализма.

Размислилажење и јаз између *ЕУ догме* и *европских стварности* – које, разуме се, и у складу са појмом Европе, постоје једино у *множини* – зато је данас јасније него раније. Може се рећи да се јаз у исти мах односи и на ново јачање *државе*, али не мање и на *друштво* тј. саморазумевање друштва, европских нација, као и смисла савремене Европе. А у њој је већинско расположење народа такво да се, по свему судећи, жели снажнији повратак идеја правде и једнакости, али и легитимитет и поштовање националних осећаја и националне културе – уз свест да је, у тим случајевима, реч о јединственим и незаменљивим облицима идентитета.

[1] Видети, рецимо, Bobio, N. *Liberalism and Democracy*, Verso, London-New York, 1990.

[2] Видети зборник *Can Democracy be Exported?*

[3] Опозиција „демократија или тоталитаризам“ најчешће се, и углавном с правом, приписује њеном идејном „творцу“ Ремону Арона. Видети Арон, Р. *Демократија и тоталитаризам*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Нови Сад, 1997.

[4] Овде се можемо, рецимо, сетити Марксовог говора о „истинској демократији“ (Марх, К. *Early political writings*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994.) или нама још ближег Јована Скерлића и његових речи о томе шта значи преточити демократију у „живу стварност“.

Истинска демократија, каои борба за истинску демократију је, изнад свега, ствар народа и

Пише: Богдана Кољевић
понедељак, 18 јул 2011 15:41

јавне сфере

тј. политике и јавности која се супротставља политичкој бирократији и технолозима власти. Истинска демократија, у том погледу, упућује на суштинске везе са идејама не само слободе него и правде и једнакости за све. Али о томе опширније неком другом приликом.

[5] Nancy, Jean-Luc, „Ce que les peuples arabes nous signifient“, *Liberation* 28 mars 2011.

[6] Badiou, A. „Alan Badiou’s reply to Jean-Luc Nancy“, Critical Legal Thinking, www.criticallegalthinking.com

[7] Habermas, J. „Leadschips and Leitkultur“, The New York Times, 28 October 2010.